

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Vervolgtoezicht JeugdzorgPlus

Hertoets op de normen: niet meer insluiten in slaapkamers, beschikbaarheid afzonderlijke en veilige ruimte, geen vrijheidsbeperkende maatregelen in huisregels en groepsgrootte van maximaal zes jongeren

Beeld: © ANP/ Patricia Rehe

Conclusie

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (hierna: inspectie) stelt zes aanbieders van JeugdzorgPlus, met in totaal zeven locaties, onder verscherpt toezicht. De overige aanbieders is gevraagd een verbeterplan te maken. De aanleiding hiervoor is een hertoets in oktober en november van 2024 op de normen:

- > groeps grootte is maximaal zes jongeren;
- > slaapkamerdeuren gaan niet op slot;
- > een afzonderlijke en veilige ruimte die aan de eisen voldoet;
- > geen generieke vrijheidsbeperkende maatregelen in de huisregels.

Het doel van het uitspreken van het verscherpt toezicht of het vragen om een verbeterplan is te bevorderen dat de normafwijking binnen afzienbare tijd wordt opgeheven.

Naast de verantwoordelijkheid van de aanbieders om aan de wet te voldoen ziet de inspectie een verantwoordelijkheid voor gemeenten en Rijk. Zekerheid over het al dan niet voortbestaan van de instellingen en een toereikende financiering zijn hier belangrijke randvoorwaarden in. Dit vervolgtoezicht bij de aanbieders kan dan ook niet los worden gezien van conclusies in [het eindrapport *Zorgen om hulpaanbod voor jongeren met complexe problematiek*](#) van november 2024 over het toezicht rond de af- en ombouw van de gesloten jeugdhulp (hierna: het eindrapport).

Aanleiding

De inspectie concludeerde in het bovengenoemde eindrapport onder meer dat de kwaliteit van de hulp binnen de JeugdzorgPlus nog niet voldeed. Zij trok deze conclusie op basis van de verbeterplannen en resultaatverslagen die zij in 2024 naar aanleiding van toezichtbezoeken per instelling had opgevraagd en ontvangen. De inspectie kondigde aan dat de normafwijking niet langer mag voortduren op een aantal punten, wat de oorzaken van deze normafwijking ook zijn. Het betreft:

- > een te omvangrijke groeps grootte;
- > het ontbreken van een afzonderlijke veilige ruimte die aan de eisen voldoet;
- > het insluiten van jongeren in hun slaapkamer;
- > generieke vrijheidsbeperkende maatregelen in de huisregels.

De inspectie kondigde aan op maat per locatie te interveniëren om te zorgen dat deze normafwijking (indien aan de orde) zo spoedig mogelijk wordt beëindigd.

Hertoets

In de maanden oktober en november 2024 voerde de inspectie een hertoets uit op de bovengenoemde normen bij alle JeugdzorgPlus-locaties¹. Zij deed dit door de afzonderlijke en veilige ruimten te inspecteren, overzichten van de aantallen cliënten per groep, huisregels en registraties van de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen (VBM) te bekijken en in gesprek te gaan met de bestuurder of het management van de locatie. De inspectie koos deze normen, omdat een normafwijking hierop direct gevolg heeft voor de kwaliteit en veiligheid van de geboden hulp aan jeugdigen. Zie op pagina 4 een nadere toelichting hierover.

¹ De inspectie heeft de nieuwe JeugdzorgPlus-locaties van Jeugdhulp Friesland en Almata niet in deze hertoets meegenomen. Woodbrookers is niet bezocht in deze hertoets omdat deze locatie inmiddels is gesloten.

Uitkomsten

In onderstaand schema staan de uitkomsten van de [hertoets van november 2024](#) in vergelijking tot de vorige [rapportage van februari 2024](#). De inspectie vindt het opvallend dat er in de praktijk veel vaker vrijheidsbeperkende maatregelen in huis- of groepsregels zijn opgenomen dan de jeugdhulpaanbieder zelf rapporteerde via het resultaatverslag.

Norm	Rapportage februari 2024	Voortgang op basis van resultaatverslagen	Hertoets oktober-november 2024
Groepsgrootte	4 locaties hadden een groepsgrootte van 7 of meer.	Geen verbetering: 4 locaties hadden een groepsgrootte van 7 of meer.	Gelijk gebleven: 4 locaties hadden een groepsgrootte van 7 of meer. Een 5 ^e locatie had op 1 groep 7 jongeren.
Kamerdeuren op slot	9 van de 15 locaties deden de kamerdeuren op slot (standaard of voor een deel van de jongeren).	Verbetering: 6 van de 14 locaties doen de kamerdeuren incidenteel op slot.	Gelijk gebleven: 6 van de 14 instellingen doen de kamerdeuren incidenteel op slot.
Afzonderlijke en veilige ruimte (die aan de eisen voldoet)	11 van de 15 locaties hadden een veilige ruimte, de meeste ruimten voldeden niet aan de eisen.	Lichte verbetering: Bij 3 locaties is de verbouwing gestart of gerealiseerd.	Gelijk gebleven: 11 van de 14 locaties hebben een afzonderlijke en veilige ruimte. Geen van de ruimten voldoet aan de eisen.
Vrijheidsbeperkende maatregelen (VBM) in de huisregels	6 locaties hadden VBM in de huisregels opgenomen (en staan dan niet in het hulpverleningsplan).	Verbetering: Op 1 locatie moeten de huisregels nog worden aangepast. Bij de overige aanbieders staan geen generieke maatregelen meer in de huisregels.	Minder positief: In de praktijk blijken de meeste locaties toch nog generieke VBM in de huisregels te hebben opgenomen. Bij 3 instellingen zijn geen VBM in de huis- of groepsregels aangetroffen.

Verscherpt toezicht bij zes aanbieders van gesloten jeugdzorg

De inspectie stelt zes aanbieders van JeugdzorgPlus, met in totaal zeven locaties, onder verscherpt toezicht. De overige aanbieders is gevraagd een verbeterplan te maken. De inspectie komt tot deze interventies op basis van een weging van de normafwijking, het risico van de normafwijking en het vertrouwen dat de inspectie heeft in de verbeterkracht van de instelling. Bij de weging van het vertrouwen in de verbeterkracht van een instelling maakt de inspectie gebruik van het [Afwegingskader vertrouwen](#). De onderbouwing is gedetailleerd beschreven in de rapportbrieven per locatie, die gelijktijdig met dit overkoepelende bericht worden gepubliceerd.

Het doel van deze interventies is te bevorderen dat de normafwijking binnen afzienbare tijd wordt opgeheven. De aanbieders van JeugdzorgPlus dragen de verantwoordelijkheid om aan de Jeugdwet te voldoen, bij de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen het 'nee tenzij'-principe te hanteren en de inzet hiervan dus verder terug te dringen.

Naast de verantwoordelijkheid van de aanbieders om aan de wet te voldoen, ziet de inspectie een verantwoordelijkheid voor gemeenten en Rijk om te zorgen dat aanbieders ook aan wet kunnen voldoen. Zekerheid over het al dan niet voortbestaan van de instellingen en een toereikende financiering zijn hier belangrijke randvoorwaarden in. Dit vervolgtoezicht bij de aanbieders kan dan ook niet los worden gezien van conclusies in het eerdergenoemde eindrapport over het toezicht rond de af- en ombouw van de gesloten jeugdhulp.

Vervolg

Bij de locaties met een verscherpt toezicht

In de periode van het verscherpt toezicht houdt de inspectie nauw contact met de instelling. Bijvoorbeeld door extra (onverwachte) bezoeken te doen. Bij de uitvoering van het verscherpt toezicht spreekt de inspectie ook met jongeren. Over de uitkomsten van de vervolgtrajecten rapporteert de inspectie openbaar.

Bij de locaties met een verbeterplan

De inspectie heeft deze locaties gevraagd om voor een bepaalde datum een verbeterplan op te stellen. De inspectie beoordeelt dit verbeterplan en toetst de voortgang hiervan.

Nadere toelichting op de getoetste normen

De inspectie heeft – in lijn met de aanpassingen in de Jeugdwet per 1 januari 2024 - met het toezicht rond de af- en ombouw van de JeugdzorgPlus scherp ingezet op het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen, zowel binnen de gesloten jeugdzorg als in de open jeugdzorg. De inspectie heeft besloten de volgende vier normen te selecteren voor de hertoets binnen de JeugdzorgPlus. De overschrijding van deze normen vormt een direct risico voor de kwaliteit en veiligheid van de jeugdhulp aan jeugdigen.

Maximale groepsgrootte als randvoorwaarde voor terugdringen VBM

De veldnorm is dat er bij voorkeur vier en niet meer dan zes jongeren op een groep verblijven. De achterliggende gedachte is dat in een kleinere groep een meer huiselijke sfeer kan bestaan en dat de medewerkers op de groep meer nabijheid kunnen bieden aan de jongeren. Dit maakt het voor de medewerkers makkelijker om escalaties voor te zijn of de-escalerend te kunnen handelen. Daarmee neemt de noodzaak af om vrijheidsbeperkende maatregelen in te zetten.

Basisgedachte: Kinderen in de jeugdhulp worden nooit ingesloten

Het uitgangspunt van de aangepaste Jeugdwet is dat kinderen in de jeugdhulp niet worden ingesloten, de inspectie heeft in dit toezicht dit uitgangspunt gevolgd. Alleen in noodsituaties mag van dit uitgangspunt worden afgeweken, maar dan mag insluiting alleen in een speciaal daarvoor bestemde afzonderlijke en veilige ruimte.

In de praktijk ziet de inspectie dat instellingen worstelen met de vraag of het niet minder schadelijk is voor jongeren om hen in geval van nood in te sluiten in hun slaapkamer dan in een afzonderlijke en veilige ruimte. Sommige aanbieders kiezen ervoor geen veilige ruimte te realiseren en in een noodgeval toch een jongere in te sluiten in de slaapkamer.

De toelichting op de Jeugdwet maakt duidelijk waarom dit niet gewenst is:

- > De eigen slaapkamer bevat elementen die niet letselvoorkomend zijn, dit is gevaarlijk in een noodsituatie
- > Om dit risico weg te nemen, zou de slaapkamer in voorkomende gevallen leeggehaald moeten worden, dit is een inbreuk op de privacy

Daarnaast ziet de inspectie voorbeelden van insluiten waarbij het de vraag is of het wel écht een noodsituatie betreft, of dat er iets anders nodig is om een jongere goed te kunnen begeleiden (zoals de inzet van extra personeel en het bieden van nabijheid). De inspectie heeft positieve voorbeelden gezien waarbij het met de inzet van extra middelen wél lukt om jongeren niet in te sluiten in hun slaapkamer.

Beschikbaarheid van een afzonderlijke en veilige ruimte in noodsituaties

De wet stelt de beschikbaarheid van een afzonderlijke en veilige ruimte als eis. Dit lijkt tegenstrijdig met de hele gedachte achter de wet dat jongeren in de jeugdhulp niet worden ingesloten. Het gaat erom dat een jongere alleen in uitzonderlijke gevallen, en alleen in noodsituaties, mag worden ingesloten. Insluiten mag nooit het gevolg zijn van het ontbreken van randvoorwaarden, zoals voldoende (vakbekwaam) personeel. En als een jongere wordt ingesloten dan mag dat alleen voor een korte tijd, waarbij zoveel als mogelijk contact wordt onderhouden met een jongere, in een ruimte waarin een jongere zich niet kan bezeren en wel toegang heeft tot media bijvoorbeeld.

Als de aanbieder alleen op dit punt een normafwijking heeft, leidt dit niet tot een verscherpt toezicht (ook niet als het vertrouwen in de verbeterkracht van de instelling beperkt is). De reden hiervoor is dat de eisen voor de afzonderlijke en veilige ruimte gelden sinds de inwerkingtreding van de Jeugdwet per 1 januari 2024 en de inspectie de aanbieders hier niet eerder een verbeteropdracht voor heeft gegeven.

Geen vrijheidsbeperkende maatregelen in huis- of groepsregels

Het stellen van huisregels is voor leefgroepen nodig voor een ordentelijke gang van zaken. Hoewel de inspectie hier eerder op heeft getoetst, ziet zij dat de huisregels bij de meeste instellingen nog te vaak generieke vrijheidsbeperkende maatregelen bevatten, of dat op het niveau van groepsregels deze er toch weer in sluipen.

Als de aanbieder alleen op dit punt een normafwijking heeft, dan leidt dit niet tot een verscherpt toezicht (ook niet als het vertrouwen in de verbeterkracht van de instelling beperkt is).